PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA LOMLOE

Centro educativo

Código	Centro	Concello	Ano académico
15015743	IES Arcebispo Xelmírez I	Santiago de Compostela	2023/2024

Área/materia/ámbito

Ensinanza	Nome da área/materia/ámbito	Curso	Sesións semanais	Sesións anuais
Educación secundaria obrigatoria	Xeografía e historia	1º ESO	3	105

Réxime
Réxime xeral-ordinario

Contido	Páxina
1. Introdución	3
2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias	4
3.1. Relación de unidades didácticas	5
3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas	6
4.1. Concrecións metodolóxicas	22
4.2. Materiais e recursos didácticos	23
5.1. Procedemento para a avaliación inicial	24
5.2. Criterios de cualificación e recuperación	24
5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes	26
6. Medidas de atención á diversidade	26
7.1. Concreción dos elementos transversais	27
7.2. Actividades complementarias	29
8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro	30
8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora	31
9. Outros apartados	32

1. Introdución

A presente programación ten como marco legal o Decreto 156/2022, de 15 de setembro, polo que se establece a Ordenación e o Currículo da Educación Secundaria Obrigatoria na Comunidade Autónoma de Galicia.

Con carácter xeral, a materia de Xeografía e Historia é esencial para analizar a realidade actual, cada vez máis diversa e cambiante. O coñecemento da sociedade, a súa organización e funcionamento ao longo do tempo resulta fundamental para entender o mundo no que vivimos. Por outra banda, coñecer o espazo no que se desenvolven ditas sociedades, os recursos naturais con que contan e o uso que se lles dá aos mesmos achéganos información sobre o pasado e permítenos tomar conciencia sobre algúns dos problemas actuais e do futuro. En definitiva, comprender como son as relacións que establecemos co medio natural e os grupos humanos así como as normas de funcionamento que as rexen resultan esenciais para que o alumnado poida asumir os seus dereitos e responsabilidades, exercitar a cidadanía e orientar o seu comportamento cívico. A toma de conciencia dos desafíos aos que nos enfrontamos na actualidade e a valoración crítica das respostas que ao longo da historia se lle foron dando aos retos e problemas que foron xurdindo debe contribuír a que a mocidade actúe no presente para garantir o benestar da humanidade a todos os niveis de xeito compatible coa sustentabilidade do planeta.

A disciplina de Xeografía e Historia é obrigatoria na ESO e conta con tres sesións semanais. A través dela, o alumnado terá que desenvolver destrezas e capacidades que lle axuden a comprender o pasado e o presente, entendido este como un proceso inacabado no que podemos e debemos actuar desde unha perspectiva crítica e responsable. En 1º da ESO a materia pretende afondar nos coñecementos adquiridos polo alumnado na educación primaria; favorecer a comprensión dos acontecementos, os procesos e os fenómenos sociais que se producen nos contextos galego, español, europeo e mundial; analizar os procesos que dan lugar aos cambios históricos e adquirir competencias básicas necesarias para comprender a realidade do mundo en que vive así como o espazo no que se desenvolve a vida en sociedade. En concreto, pretendemos que o alumnado:

-Comece a manexar as metodoloxías propias da Xeografía e da Historia.
-Coñeza e explique as principais características do relevo, o clima e a biodiversidade da Terra.
-Comprenda os fitos esenciais do período histórico que abarca desde a orixe do ser humano ao fin da Antigüidade Tardía.
-Desenvolva o seu espírito crítico, conciencia ambiental e compromiso cívico así como a súa autonomía.

No contexto da PXA do IES Xelmírez I, o Departamento de Xeografía e Historia ten encomendada a docencia dos tres grupos de 1º da ESO os cales contan cun total de 92 alumnos/as repartidos do seguinte xeito: 30 en 1º A, 32 en 1ºB e 30 en 1ºC. Do total, 15 son rapaces e rapazas con Necesidades de Atención Educativa (TDAH, Dislexia, TEA, AA.CC., Retraso Madurativo...) e outros 10 teñen Necesidade específica de apoio educativo (forman parte de agrupamentos flexibles nas materias de Lingua Galega, Lingua Castelá e Matemáticas). Cómpre ter en conta tales particularidades á hora de fixar obxectivos concretos tanto no que se refire á adquisición de coñecementos como ao desenvolvemento de destrezas propias da materia.

A mateira impartese en Lingua Galega. O libro de texto empregado na aula polo alumnado é: Xeografía e Historia. Obradoiro Santillana.

2. Obxectivos e súa contribución ao desenvolvemento das competencias

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX1 - Buscar, seleccionar, tratar e organizar información sobre temas relevantes do presente e do pasado, usando criticamente fontes históricas e xeográficas, para adquirir coñecementos, elaborar e expresar contidos en varios formatos.	2-3		4	1-2		1		
OBX2 - Indagar, argumentar e elaborar produtos propios sobre problemas xeográficos, históricos e sociais que resulten relevantes na actualidade, desde o local ao global, para desenvolver un pensamento crítico, respectuoso coas diferenzas, que contribúa á construción da propia identidade e a enriquecer o acervo común.	1-2			2		1-3	3	3
OBX3 - Coñecer os principais desafíos aos que se enfrontaron distintas sociedades ao longo do tempo, identificando as causas e consecuencias dos cambios producidos e os problemas aos que se enfrontan na actualidade, mediante o desenvolvemento de proxectos de investigación e o uso de fontes fiables, para realizar propostas que contribúan ao desenvolvemento sustentable.			3-4-5		3	3-4	1	1
OBX4 - Identificar e analizar os elementos da paisaxe e a súa articulación en sistemas complexos naturais, rurais e urbanos, así como a súa evolución no tempo, interpretando as causas das transformacións e valorando o grao de equilibrio existente nos distintos ecosistemas, para promover a súa conservación, mellora e uso sustentable.					2	1-2-3-4	1	
OBX5 - Analizar de forma crítica formulacións históricas e xeográficas explicando a construción dos sistemas democráticos e os principios constitucionais que rexen a vida en comunidade, así como asumindo os deberes e dereitos propios do noso marco de convivencia, para promover a participación cidadá e a cohesión social.	5					1-2		1
OBX6 - Comprender os procesos xeográficos, históricos e culturais que conformaron a realidade multicultural na que vivimos, coñecendo e difundindo a historia e a cultura das minorías étnicas presentes no noso país, e valorando a achega dos movementos en defensa da igualdade e a inclusión, para reducir estereotipos, evitar calquera tipo de discriminación e violencia, e recoñecer a riqueza da diversidade.	5				3	1-2-3		1

Obxectivos	CCL	CP	STEM	CD	CPSAA	CC	CE	CCEC
OBX7 - Identificar os fundamentos que sosteñen as diversas identidades propias e as alleas, a través do coñecemento e posta en valor do patrimonio material e inmaterial que compartimos para conservalo e respectar os sentimentos de pertenza, así como para favorecer procesos que contribúan á cohesión e solidariedade territorial no tocante aos valores do europeísmo e da Declaración Universal dos Dereitos Humanos.		3			1	1-2-3		1
OBX8 - Tomar conciencia do papel dos ciclos demográficos, o ciclo vital, as formas de vida e as relacións interxeracionais e de dependencia na sociedade actual e a súa evolución ao longo do tempo, analizándoas de forma crítica, para promover alternativas saudables, sustentables, enriquecedoras e respectuosas coa dignidade humana e o compromiso coa sociedade e a contorna.			5	4	2-5	1-2-3		
OBX9 - Coñecer e valorar a importancia da seguridade integral cidadá na cultura de convivencia nacional e internacional, recoñecendo a contribución do Estado, as súas institucións e outras entidades sociais á cidadanía global, á paz, á cooperación internacional e ao desenvolvemento sustentable, para promover a consecución dun mundo máis seguro, solidario, sustentable e xusto.	2					1-2-3-4	1	1

Descrición:

3.1. Relación de unidades didácticas

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
1	Introdución ao estudo da Historia	Aproximación básica ás fontes e métodos que emprega a ciencia histórica para o estudo do pasado.	10	5	X		
2	Prehistoria: a orixe da humanidade	Estudo do proceso de hominización e das principais características das etapas da Prehistoria (Paleolítico, Neolítico e Idade dos Metais). A Prehistoria na Península Ibérica.	10	10	X		
3	A "entrada na Historia": as primeiras civilizacións. Mesopotamia e Expito	Características básicas das primeiras civilizacións fluviais. O papel da escritura nas mesmas. Política, economía, sociedade e cultura de Mesopotamia e Exipto.	10	12	X		

UD	Título	Descrición	% Peso materia	Nº sesións	1º trim.	2º trim.	3º trim.
4	A civilización grega: a Hélade.	Orixe e localización da Hélade. Sistemas políticos, economía, sociedade e cultura gregas.	10	12	X		
5	A civilización romana: orixe, desenvolvemento e desaparición	Orixe de Roma. Etapas políticas, economía, sociedade e cultura romana. A caída do imperio romano	10	12		X	
6	Hispania na Idade Antiga	Grupos culturais do primeiro milenio a.C. Os pobos colonizadores do mediterráneo. Hispania romana. Suevos e visigodos.	10	12		X	
7	Introdución ao estudo da Xeografía	Aproximación básica ás fontes e métodos da xeografía física: tipos de mapas, tecnoloxías de información xeográfica, coordenadas e escalas.	10	6		X	
8	O planeta Terra: relevo e hidrografía	Estudo da estrutura da Terra. Distribución de continentes e océanos. Orixe e transformación do relevo. Principais formas do relevo e rede hidrográfica dos continentes.	10	12		X	X
9	Climas e paisaxes da Terra. Problemáticas actuais	Tempo e clima. A información dos mapas do tempo e dos climogramas. Zonas bioclimáticas do planeta. Cambio climático: causas, evidencias e posibles solucións	10	12			X
10	Xeografía física de España e Galiza	Estudo do relevo, rede hidrográfica, climas e paisaxes do estado e de Galiza	10	12			X

3.2. Distribución currículo nas unidades didácticas

UD	Título da UD	Duración
1	Introdución ao estudo da Historia	5

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.3 - Argumentar de forma crítica sobre problemas de actualidade a través de coñecementos históricos, contrastando e valorando fontes diversas.	É capaz de responder cuestións básicas a partir da información recollida en documentos históricos ou historiográficos de diversa natureza	PE	70
CA2.5 - Representar adecuadamente información histórica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Elabora correctamente eixos cronolóxicos. Sitúa correctamente datas nunha liña do tempo. Calcula correctamente séculos a partir de datas.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.	Realiza esquemas/táboas informativas de estrutura simple cuxo contido se axuste á información recollida nas fontes empregadas.	TI	30
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Emprega terminoloxía propia da materia de Historia nos diferentes produtos elaborados.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información. - Sociedade do coñecemento. Introdución aos obxectivos e estratexias das Ciencias Sociais e ao uso dos seus procedementos, termos e conceptos. Uso de plataformas dixitais. - Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico. - As fontes históricas e arqueolóxicas como base para a construción do coñecemento histórico. Obxectos e artefactos como fonte para a historia e o legado material. O significado dos arquivos, bibliotecas e museos e do legado histórico e cultural como patrimonio colectivo.

UD	Título da UD	Duración
2	Prehistoria: a orixe da humanidade	10

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Usa terminoloxía propia da materia na análise e explicación das sociedades prehistóricas.	PE	70
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.	É capaz de elaborar unha liña temporal coas etapas da Prehistoria e a súa cronoloxía aproximada.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.2 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Prehistoria e a Idade Antiga, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Diferencia tecnoloxías propias do paleolítico, o neolítico e a idade dos metais a partir de imaxes de ferramentas e útiles característicos de cada época.		
CA2.4 - Identificar e interpretar a conexión de España e Galicia cos grandes procesos históricos da época antiga, valorando o que supuxeron para a súa evolución e sinalando as achegas dos seus habitantes ao longo da historia.	Coñece as principais manifestacións culturais prehistóricas españolas e galegas-		
CA2.6 - Identificar, interpretar e analizar os mecanismos que regularon a convivencia e a vida en común ao longo da historia, desde a orixe da sociedade ás distintas civilizacións que se foron sucedendo, sinalando os principais modelos de organización social, política, económica e relixiosa que se foron xestando.	Coñece as características esenciais a nivel económico, tecnolóxico e social dos grupos humanos do paleolítico, neolítico e idade dos metais.		
CA3.7 - Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos.	Coñece as principais manifestacións artísticas da Prehistoria que chegaron ata nós e valora positivamente a súa conservación.		
CA2.3 - Argumentar de forma crítica sobre problemas de actualidade a través de coñecementos históricos, contrastando e valorando fontes diversas.	É quen de argumentar en contra das teorías creacionistas a partir do seu coñecemento do proceso de hominización.	TI	30
CA2.5 - Representar adecuadamente información histórica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Elabora esquemas/táboas comparativas a partir de fontes históricas de distinta natureza.		
CA3.4 - Mostrar actitudes pacíficas e respectuosas e asumir as normas como marco necesario para a convivencia, demostrando capacidade crítica e identificando e respondendo de maneira asertiva ante as situacións de inxustiza e desigualdade.	Identifica actitudes irrespectuosas ou negativas dentro da aula e responde de xeito asertivo ás mesmas.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Localización espacial: representación do espazo, orientación e escalas. Utilización de recursos dixitais e interpretación e elaboración de mapas, esquemas, imaxes e representacións gráficas. Tecnoloxías da información xeográfica (TIX). - Emerxencia climática: elementos e factores que condicionan o clima e o impacto das actividades humanas. Métodos de recollida de datos meteorolóxicos e interpretación de gráficos. Riscos e catástrofes climáticas no presente, no pasado e no futuro. Vulnerabilidade, prevención e resiliencia da poboación ante as catástrofes naturais e os efectos do cambio climático. - Biodiversidade. Dinámicas e ameazas dos ecosistemas planetarios. Formas e procesos de modificación da superficie terrestre. A influencia humana na alteración dos ecosistemas no pasado e na actualidade. Conservación e mellora da contorna local e global. Riqueza e valor patrimonial de España e Galicia. - Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información. - Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. A visión dos dilemas do mundo actual, punto de partida para o

Contidos
- pensamento crítico e o desenvolvemento de xuízos propios. - As fontes históricas e arqueolóxicas como base para a construción do coñecemento histórico. Obxectos e artefactos como fonte para a historia e o legado material. O significado dos arquivos, bibliotecas e museos e do legado histórico e cultural como patrimonio colectivo. - Análise interdisciplinar da orixe do ser humano e do nacemento da sociedade. Grandes migracións humanas e o nacemento das primeiras culturas. - Complexidade social e nacemento da autoridade. Desigualdade social e disputa polo poder na Prehistoria e a Antigüidade. O caso galego desde a sociedade castrexa ao reino suevo. - As persoas invisibilizadas da historia: mulleres, escravos e estranxeiros. Marxinación, segregación, control e submisión na historia da humanidade. Personaxes femininos na historia. A resistencia á opresión. - O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades: politeísmo, monoteísmo e o xurdimento das grandes relixións. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social na Prehistoria e na Antigüidade. - Interpretación do territorio e da paisaxe. A cidade e o mundo rural ao longo da historia: polis, urbes, cidades, vilas e aldeas. A pegada humana e a protección do patrimonio ambiental, histórico, artístico e cultural. - España e Galicia no tempo e a súa conexión cos grandes procesos da historia da humanidade. O legado histórico e o acervo cultural na formación das identidades colectivas. - Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial. - Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas. - Conservación e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural. - Conciencia ambiental. Respecto, protección e coidado dos seres vivos e do planeta.

UD	Título da UD	Duración
3	A "entrada na Historia": as primeiras civilizacións. Mesopotamia e Expito	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Emprega terminoloxía e vocabulario propio da materia nas súas producións escritas e orais	PE	70
CA2.5 - Representar adecuadamente información histórica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	É capaz de facer eixos do tempo coas fases políticas da civilización mesopotámica e exipcia.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.6 - Identificar, interpretar e analizar os mecanismos que regularon a convivencia e a vida en común ao longo da historia, desde a orixe da sociedade ás distintas civilizacións que se foron sucedendo, sinalando os principais modelos de organización social, política, económica e relixiosa que se foron xestando.	Coñece as bases do sistema social mesopotámico e exipcio. As súas similitudes e diferenzas.		
CA2.7 - Situar o nacemento e desenvolvemento de distintas civilizacións e situalas no espazo e no tempo, integrando os elementos históricos, culturais, institucionais e relixiosos que as conformaron, explicando a realidade multicultural xerada ao longo do tempo e identificando as súas achegas máis relevantes á cultura universal.	Sitúa xeograficamente as civilizacións mesopotámica e exipcia. Distingue os seus trazos políticos, económicos e culturais esenciais.		
CA3.7 - Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos.	Recoñece o valor patrimonial das manifestacións artísticas conservadas das civilizacións mesopotámica e exipcia e demostra preocupación pola súa conservación.		
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.	Realiza esquemas, resumos ou informes individuais ou en grupo a partir de información de natureza variada.	TI	30
CA2.3 - Argumentar de forma crítica sobre problemas de actualidade a través de coñecementos históricos, contrastando e valorando fontes diversas.	Ten unha opinión propia razoada sobre a demanda de devolución de obras artísticas mesopotámicas e exipcias aos museos europeos por parte dos gobernos correspondentes.		
CA2.8 - Relacionar as culturas e civilizacións que se desenvolveron ao longo da historia antiga, coas diversas identidades colectivas que se foron construíndo ata a actualidade, reflexionando sobre os múltiples significados que adoptan e as achegas de cada unha delas á cultura humana universal.	Elabora un pequeno texto sobre a achega das civilizacións fluviais á cultura europea e mundial.		
CA3.5 - Valorar a diversidade social e cultural, argumentando e intervindo en favor da inclusión, así como rexeitando e actuando en contra de calquera actitude ou comportamento discriminatorio baseado en estereotipos.	Identifica e critica os prexuízos eurocéntricos.		
CA3.6 - Argumentar e intervir sobre a igualdade real de homes e mulleres actuando en contra de calquera actitude e comportamento discriminatorio por razón de xénero.	Reflexiona sobre a situación da muller en Mesopotamia a partir da lectura do Código de Hammurabi.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Localización espacial: representación do espazo, orientación e escalas. Utilización de recursos dixitais e interpretación e elaboración de mapas, esquemas, imaxes e representacións gráficas. Tecnoloxías da información

Contidos
- xeográfica (TIX). - Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información. - Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. A visión dos dilemas do mundo actual, punto de partida para o pensamento crítico e o desenvolvemento de xuízos propios. - As fontes históricas e arqueolóxicas como base para a construción do coñecemento histórico. Obxectos e artefactos como fonte para a historia e o legado material. O significado dos arquivos, bibliotecas e museos e do legado histórico e cultural como patrimonio colectivo. - Condicionantes xeográficos e interpretacións históricas do xurdimento das civilizacións. As grandes rutas comerciais e as estratexias polo control dos recursos: talasocracias e imperios, conquista e colonización. - Violencia e conflitos armados. O crecemento dos exércitos e a evolución do armamento desde os hoplitas. Os civís durante as guerras. - Complexidade social e nacemento da autoridade. Desigualdade social e disputa polo poder na Prehistoria e a Antigüidade. O caso galego desde a sociedade castrexa ao reino suevo. - As persoas invisibilizadas da historia: mulleres, escravos e estranxeiros. Marxinación, segregación, control e submisión na historia da humanidade. Personaxes femininos na historia. A resistencia á opresión. - A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo antigo: democracias, repúblicas, imperios e reinos. Evolución da teoría do poder. - As raíces clásicas da cultura occidental. A construción das identidades culturais, da idea de Europa, e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte. A influencia das civilizacións xudía e islámica na cultura europea. - O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades: politeísmo, monoteísmo e o xurdimento das grandes relixións. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social na Prehistoria e na Antigüidade. - España e Galicia no tempo e a súa conexión cos grandes procesos da historia da humanidade. O legado histórico e o acervo cultural na formación das identidades colectivas. - Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial. - Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora. - Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas. - Conservación e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural. - Seguridade viaria e mobilidade segura, saudable e sustentable. O espazo público.

UD	Título da UD	Duración
4	A civilización grega: a Hélade.	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.8 - Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	Coñece as características básicas e limitacións da democracia ateniense	PE	70
CA2.2 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Prehistoria e a Idade Antiga, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Responde preguntas sinxelas sobre documentos, mapas e imaxes de carácter histórico		
CA2.6 - Identificar, interpretar e analizar os mecanismos que regularon a convivencia e a vida en común ao longo da historia, desde a orixe da sociedade ás distintas civilizacións que se foron sucedendo, sinalando os principais modelos de organización social, política, económica e relixiosa que se foron xestando.	Coñece os trazos esenciais da economía, sociedade e cultura gregas.		
CA2.7 - Situar o nacemento e desenvolvemento de distintas civilizacións e situalas no espazo e no tempo, integrando os elementos históricos, culturais, institucionais e relixiosos que as conformaron, explicando a realidade multicultural xerada ao longo do tempo e identificando as súas achegas máis relevantes á cultura universal.	Sabe situar xeograficamente a Hélade, coñece as súas características básicas a nivel político e cultural		
CA3.5 - Valorar a diversidade social e cultural, argumentando e intervindo en favor da inclusión, así como rexeitando e actuando en contra de calquera actitude ou comportamento discriminatorio baseado en estereotipos.	Interpreta de forma crítica a exclusión da maioría da poboación do sistema democrático ateniense		
CA3.7 - Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos.	Identifica características básicas de obras artísticas e recoñece o seu valor patrimonial		
CA1.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.	Realiza esquemas/resumos/táboas comparativas sobre diversos aspectos da civilización grega.	TI	30
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Emprega terminoloxía e vocabulario propio da materia nas súas intervencións escritas e orais.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.8 - Relacionar as culturas e civilizacións que se desenvolveron ao longo da historia antiga, coas diversas identidades colectivas que se foron construíndo ata a actualidade, reflexionando sobre os múltiples significados que adoptan e as achegas de cada unha delas á cultura humana universal.	Identifica na cultura europea actual trazos da civilización grega		
CA3.6 - Argumentar e intervir sobre a igualdade real de homes e mulleres actuando en contra de calquera actitude e comportamento discriminatorio por razón de xénero.	Interpreta de forma crítica o papel da muller na sociedade grega.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información. - Sociedade do coñecemento. Introdución aos obxectivos e estratexias das Ciencias Sociais e ao uso dos seus procedementos, termos e conceptos. Uso de plataformas dixitais. - Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico. - As fontes históricas e arqueolóxicas como base para a construción do coñecemento histórico. Obxectos e artefactos como fonte para a historia e o legado material. O significado dos arquivos, bibliotecas e museos e do legado histórico e cultural como patrimonio colectivo. - Análise interdisciplinar da orixe do ser humano e do nacemento da sociedade. Grandes migracións humanas e o nacemento das primeiras culturas. - Condicionantes xeográficos e interpretacións históricas do xurdimento das civilizacións. As grandes rutas comerciais e as estratexias polo control dos recursos: talasocracias e imperios, conquista e colonización. - Violencia e conflitos armados. O crecemento dos exércitos e a evolución do armamento desde os hoplitas. Os civís durante as guerras. - Complexidade social e nacemento da autoridade. Desigualdade social e disputa polo poder na Prehistoria e a Antigüidade. O caso galego desde a sociedade castrexa ao reino suevo. - As persoas invisibilizadas da historia: mulleres, escravos e estranxeiros. Marxinación, segregación, control e submisión na historia da humanidade. Personaxes femininos na historia. A resistencia á opresión. - A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo antigo: democracias, repúblicas, imperios e reinos. Evolución da teoría do poder. - As raíces clásicas da cultura occidental. A construción das identidades culturais, da idea de Europa, e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte. A influencia das civilizacións xudía e islámica na cultura europea. - O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades: politeísmo, monoteísmo e o xurdimento das grandes relixións. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social na Prehistoria e na Antigüidade. - Interpretación do territorio e da paisaxe. A cidade e o mundo rural ao longo da historia: polis, urbes, cidades, vilas e aldeas. A pegada humana e a protección do patrimonio ambiental, histórico, artístico e cultural. - Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial. - Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas.

Contidos
- Conservación e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural.

UD	Título da UD	Duración
5	A civilización romana: orixe, desenvolvemento e desaparición	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.2 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Prehistoria e a Idade Antiga, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Responde preguntas sinxelas sobre textos históricos e documentos historiográficos.	PE	70
CA2.5 - Representar adecuadamente información histórica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Realiza un eixo cronolóxico coas etapas políticas da civilización romana.		
CA2.7 - Situar o nacemento e desenvolvemento de distintas civilizacións e situalas no espazo e no tempo, integrando os elementos históricos, culturais, institucionais e relixiosos que as conformaron, explicando a realidade multicultural xerada ao longo do tempo e identificando as súas achegas máis relevantes á cultura universal.	Coñece o territorio que comprendía o imperio romano. Describe/identifica as características básicas da civilización romana		
CA3.5 - Valorar a diversidade social e cultural, argumentando e intervindo en favor da inclusión, así como rexeitando e actuando en contra de calquera actitude ou comportamento discriminatorio baseado en estereotipos.	Coñece a situación de exclusión dos escravos e dos non cidadáns en Roma		
CA3.6 - Argumentar e intervir sobre a igualdade real de homes e mulleres actuando en contra de calquera actitude e comportamento discriminatorio por razón de xénero.	Coñece a situación das mulleres na civilización romana		
CA3.7 - Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos.	Identifica as obras propostas e comenta as características esenciais da arquitectura/escultura romana.		
CA1.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.	Realiza esquemas, informes, táboas comparativas, eixos cronolóxicos... sobre a civilización romana a partir de información de natureza diversa.	TI	30
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Emprega terminoloxía e vocabulario propio da materia nas súas intervencións escritas e orais		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflictan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Identifica na súa contorna pegadas da civilización romana.		
CA2.8 - Relacionar as culturas e civilizacións que se desenvolveron ao longo da historia antiga, coas diversas identidades colectivas que se foron construíndo ata a actualidade, reflexionando sobre os múltiples significados que adoptan e as achegas de cada unha delas á cultura humana universal.	Comprende a influencia de Roma na conformación da identidade europeoa		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información. - Sociedade do coñecemento. Introdución aos obxectivos e estratexias das Ciencias Sociais e ao uso dos seus procedementos, termos e conceptos. Uso de plataformas dixitais. - As fontes históricas e arqueolóxicas como base para a construción do coñecemento histórico. Obxectos e artefactos como fonte para a historia e o legado material. O significado dos arquivos, bibliotecas e museos e do legado histórico e cultural como patrimonio colectivo. - Condicionantes xeográficos e interpretacións históricas do xurdimento das civilizacións. As grandes rutas comerciais e as estratexias polo control dos recursos: talasocracias e imperios, conquista e colonización. - Violencia e conflitos armados. O crecemento dos exércitos e a evolución do armamento desde os hoplitas. Os civís durante as guerras. - Complexidade social e nacemento da autoridade. Desigualdade social e disputa polo poder na Prehistoria e a Antigüidade. O caso galego desde a sociedade castrexa ao reino suevo. - As persoas invisibilizadas da historia: mulleres, escravos e estranxeiros. Marxinación, segregación, control e submisión na historia da humanidade. Personaxes femininos na historia. A resistencia á opresión. - A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo antigo: democracias, repúblicas, imperios e reinos. Evolución da teoría do poder. - As raíces clásicas da cultura occidental. A construción das identidades culturais, da idea de Europa, e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte. A influencia das civilizacións xudía e islámica na cultura europea. - O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades: politeísmo, monoteísmo e o xurdimento das grandes relixións. - Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial. - Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora. - Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas. - Conservación e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural.

UD	Título da UD	Duración
6	Hispania na Idade Antiga	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA2.2 - Contrastar e argumentar sobre temas e acontecementos da Prehistoria e a Idade Antiga, localizando e analizando de forma crítica fontes primarias e secundarias como probas históricas.	Responde preguntas simples sobre textos históricos.	PE	70
CA2.4 - Identificar e interpretar a conexión de España e Galicia cos grandes procesos históricos da época antiga, valorando o que supuxeron para a súa evolución e sinalando as achegas dos seus habitantes ao longo da historia.	Describe/identifica os trazos fundamentais da economía, sociedade e cultura castrexa, galaico-romana e sueva.		
CA2.7 - Situar o nacemento e desenvolvemento de distintas civilizacións e situalas no espazo e no tempo, integrando os elementos históricos, culturais, institucionais e relixiosos que as conformaron, explicando a realidade multicultural xerada ao longo do tempo e identificando as súas achegas máis relevantes á cultura universal.	Relaciona os diferentes grupos culturais prerromanos coa súa área xeográfica. Coñece as principais características dos pobos prerromanos, da Hispania romana, dos reinos suevo e visigodo.		
CA3.7 - Valorar, protexer e conservar o patrimonio artístico, histórico e cultural como fundamento da identidade colectiva local, autonómica, nacional, europea e universal, considerándoo un ben para o gozo recreativo e cultural e un recurso para o desenvolvemento dos pobos.	Coñece, comenta e valora as principais obras artísticas dos pobos prerromanos, da Hispania romana e do reino suevo.		
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Emprega terminoloxía e vocabulario propio da materia nas diferentes producións orais e escritas que realiza.	TI	30
CA1.4 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflictan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	Identifica na súa contorna pegadas de culturas prerromanas, da civilización romana e do período suevo.		
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.	Realiza esquemas, táboas comparativas, eixos cronolóxicos... sobre o período histórico estudado a partir de fontes de diferente naturaza		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
ˉTecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais.

Contidos
- Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información. - Sociedade do coñecemento. Introdución aos obxectivos e estratexias das Ciencias Sociais e ao uso dos seus procedementos, termos e conceptos. Uso de plataformas dixitais. - Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico. - As fontes históricas e arqueolóxicas como base para a construción do coñecemento histórico. Obxectos e artefactos como fonte para a historia e o legado material. O significado dos arquivos, bibliotecas e museos e do legado histórico e cultural como patrimonio colectivo. - Condicionantes xeográficos e interpretacións históricas do xurdimento das civilizacións. As grandes rutas comerciais e as estratexias polo control dos recursos: talasocracias e imperios, conquista e colonización. - Violencia e conflitos armados. O crecemento dos exércitos e a evolución do armamento desde os hoplitas. Os civís durante as guerras. - Complexidade social e nacemento da autoridade. Desigualdade social e disputa polo poder na Prehistoria e a Antigüidade. O caso galego desde a sociedade castrexa ao reino suevo. - As persoas invisibilizadas da historia: mulleres, escravos e estranxeiros. Marxinación, segregación, control e submisión na historia da humanidade. Personaxes femininos na historia. A resistencia á opresión. - A organización política do ser humano e as formulacións estatais no mundo antigo: democracias, repúblicas, imperios e reinos. Evolución da teoría do poder. - As raíces clásicas da cultura occidental. A construción das identidades culturais, da idea de Europa, e do eurocentrismo, a través do pensamento e da arte. A influencia das civilizacións xudía e islámica na cultura europea. - O papel da relixión na organización social, a lexitimización do poder e a formación de identidades: politeísmo, monoteísmo e o xurdimento das grandes relixións. - A transformación humana do territorio e a distribución desigual dos recursos e do traballo. Evolución dos sistemas económicos, dos ciclos demográficos, dos modos de vida e dos modelos de organización social. A loita pola supervivencia e o status social na Prehistoria e na Antigüidade. - España e Galicia no tempo e a súa conexión cos grandes procesos da historia da humanidade. O legado histórico e o acervo cultural na formación das identidades colectivas. - Significado e función das expresións artísticas e culturais nas distintas civilizacións. Diversidade e riqueza cultural. Respecto e conservación do patrimonio material e inmaterial. - Alteridade: respecto e aceptación «do outro». Comportamentos non discriminatorios e contrarios a calquera actitude diferenciadora e segregadora. - Igualdade de xénero. Manifestacións e condutas non sexistas. - Conservación e defensa do patrimonio histórico, artístico e cultural.

UD	Título da UD	Duración
7	Introdución ao estudo da Xeografía	6

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	É quen de empregar terminoloxía xeográfica na interpretación de fontes básicas para o estudo da Xeografía.	PE	70
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.	É capaz de identificar, expor e explicar a información contida en fontes xeográficas (mapas, planos, fotos aéreas)		
CA1.6 - Representar adecuadamente información xeográfica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Sabe elaborar planos e mapas simples.	TI	30
CA3.3 - Argumentar a necesidade de accións de defensa, protección, conservación e mellora da contorna natural, rural e urbano a través de propostas e iniciativas que reflictan compromisos e condutas en favor da sustentabilidade e da repartición xusta e solidaria dos recursos.	Coñece e explica de xeito adecuado accións de defensa da contorna		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Localización espacial: representación do espazo, orientación e escalas. Utilización de recursos dixitais e interpretación e elaboración de mapas, esquemas, imaxes e representacións gráficas. Tecnoloxías da información xeográfica (TIX). - Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información. - Sociedade do coñecemento. Introdución aos obxectivos e estratexias das Ciencias Sociais e ao uso dos seus procedementos, termos e conceptos. Uso de plataformas dixitais. - Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico. - Conciencia ambiental. Respecto, protección e coidado dos seres vivos e do planeta.

UD	Título da UD	Duración
8	O planeta Terra: relevo e hidrografía	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	Emprega terminoloxía xeográfica axeitada na interpretación de fontes cartográficas	PE	70
CA1.7 - Interpretar a contorna desde unha perspectiva sistémica e integradora, a través do concepto de paisaxe, identificando os seus principais elementos e as interrelacións existentes.	Localiza nun mapa coordenadas xeográficas. Recoñece nun mapa físico as principais formas do relevo terrestre e costeiro así como a rede hídrica. Sabe interpretar un hidrograma básico		
CA1.6 - Representar adecuadamente información xeográfica a través de diversas formas de representación gráfica, cartográfica e visual.	Sabe elaborar planos e mapas simples	TI	30
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.	É capaz de extraer e explicar información básica contida nun mapa físico. Elabora esquemas/resumos/táboas relativos á composición e funcionamento da Terra e á formación do relevo terrestre.		
CA3.3 - Argumentar a necesidade de accións de defensa, protección, conservación e mellora da contorna natural, rural e urbano a través de propostas e iniciativas que reflictan compromisos e condutas en favor da sustentabilidade e da repartición xusta e solidaria dos recursos.	Reflexiona de xeito crítico sobre a relación entre relevo, recursos hídricos e actividades humanas. Coñece/propón accións de uso sostible dos recursos terrestres e das augas continentais.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Localización espacial: representación do espazo, orientación e escalas. Utilización de recursos dixitais e interpretación e elaboración de mapas, esquemas, imaxes e representacións gráficas. Tecnoloxías da información xeográfica (TIX). - Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información. - Sociedade do coñecemento. Introdución aos obxectivos e estratexias das Ciencias Sociais e ao uso dos seus procedementos, termos e conceptos. Uso de plataformas dixitais. - Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico. - Conciencia ambiental. Respecto, protección e coidado dos seres vivos e do planeta.

UD	Título da UD	Duración
9	Climas e paisaxes da Terra. Problemáticas actuais	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.2 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	-Coñece os principais riscos riscos derivados do cambio climático. -Identifica algún dos efectos da actividade humana sobre a paisaxe.	PE	70
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	-Emprega terminoloxía xeográfica axeitada na descripción dos climas e das paisaxes naturais.		
CA1.7 - Interpretar a contorna desde unha perspectiva sistémica e integradora, a través do concepto de paisaxe, identificando os seus principais elementos e as interrelacións existentes.	-Localiza correctamente os principais climas da Terra. -Coñece os elementos definitorios dos climas. -Identifica diferentes paisaxes naturais e explica os seus elementos básicos.		
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.	-Sabe analizar un climograma. -É capaz de elaborar unha táboa relacionando climas e zonas bioclimáticas.		
CA1.5 - Identificar os principais problemas, retos e desafíos aos que se enfrontou a humanidade ao longo da historia, os cambios producidos, as súas causas e consecuencias, así como os que, na actualidade, debemos formular e resolver arredor dos Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	-Identifica as causas máis salientables do cambio climático e propón medidas para paliar a emerxencia climática.	TI	30
CA1.8 - Contribuír á consecución dun mundo máis seguro, xusto, solidario e sustentable, a través da análise dos principais conflitos do presente e o recoñecemento das institucións do Estado, e das asociacións civís que garanten a seguridade integral e a convivencia social, así como dos compromisos internacionais do noso país en favor da paz, a seguridade, a cooperación, a sustentabilidade, os valores democráticos e os Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable.	-Explica algunhas das medidas implementadas polos Estados para paliar o cambio climático		
CA2.3 - Argumentar de forma crítica sobre problemas de actualidade a través de coñecementos históricos, contrastando e valorando fontes diversas.	-Participa de forma activa e argumentada en debates sobre o cambio climático e a perda de biodiversidade.		
CA3.1 - Identificar, valorar e mostrar interese polos principais problemas que lle afectan á sociedade, adoptando unha posición crítica e proactiva cara a eles.	-Mostra unha actitude crítica fronte aos efectos máis relevantes do cambio climático e as principais consecuencias negativas da actividade humana sobre a contorna natural		
CA3.2 - Elaborar xuízos argumentados, respectando as opinións dos demais e enriquecendo o acervo común no contexto do mundo actual, dos seus retos e conflitos, e desde unha perspectiva sistémica e global, a través da elaboración de xuízos propios, críticos e argumentados, e o respecto ás opinións dos demais.	-Participa de forma activa e argumentada en debates sobre o cambio climático e a perda de biodiversidade.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA3.3 - Argumentar a necesidade de accións de defensa, protección, conservación e mellora da contorna natural, rural e urbano a través de propostas e iniciativas que reflictan compromisos e condutas en favor da sustentabilidade e da repartición xusta e solidaria dos recursos.	-Propón medidas concretas de alcance persoal para loitar contra o cambio climático e reducir o impacto da actividade humana sobre a contorna natural.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Emerxencia climática: elementos e factores que condicionan o clima e o impacto das actividades humanas. Métodos de recollida de datos meteorolóxicos e interpretación de gráficos. Riscos e catástrofes climáticas no presente, no pasado e no futuro. Vulnerabilidade, prevención e resiliencia da poboación ante as catástrofes naturais e os efectos do cambio climático.
- Biodiversidade. Dinámicas e ameazas dos ecosistemas planetarios. Formas e procesos de modificación da superficie terrestre. A influencia humana na alteración dos ecosistemas no pasado e na actualidade. Conservación e mellora da contorna local e global. Riqueza e valor patrimonial de España e Galicia.
- Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información.
- Obxectivos de Desenvolvemento Sustentable. A visión dos dilemas do mundo actual, punto de partida para o pensamento crítico e o desenvolvemento de xuízos propios.
- Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico.
- Conciencia ambiental. Respecto, protección e coidado dos seres vivos e do planeta.

UD	Título da UD	Duración
10	Xeografía física de España e Galiza	12

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.3 - Incorporar e utilizar adecuadamente termos, conceptos e acontecementos relacionados coa xeografía, a historia e outras disciplinas das ciencias sociais, a través de intervencións orais, textos escritos e outros produtos, mostrando formulacións orixinais e propostas creativas.	-Emprega terminoloxía xeográfica axeitada na interpretación de fontes cartográficas así como na descripción dos climas e das paisaxes naturais do Estado español.	PE	70
CA1.7 - Interpretar a contorna desde unha perspectiva sistémica e integradora, a través do concepto de paisaxe, identificando os seus principais elementos e as interrelacións existentes.	-Recoñece nun mapa físico as principais formas do relevo terrestre e costeiro así como a rede hídrica de España e Galiza. -Sitúa correctamente nun mapa os diferentes climas da Península Ibérica. -Relaciona correctamente climas e paisaxes do Estado español.		

Criterios de avaliación	Mínimos de consecución	IA	%
CA1.4 - Adquirir e construír coñecemento relevante do mundo actual e da historia, a través de procesos indutivos, da investigación e do traballo por proxectos, retos ou problemas, mediante a elaboración de produtos que reflictan a comprensión dos fenómenos e problemas abordados.	-Participa de xeito activo na elaboración dun traballo grupal sobre os principais impactos ambientais da acción humana en Galiza empregando fontes diversas	TI	30
CA2.1 - Elaborar, expresar e presentar contidos propios en forma de esquemas, táboas informativas e outros tipos de formato mediante o desenvolvemento de estratexias de procura, selección e tratamento de información relativas a procesos e acontecementos relevantes do presente e do pasado.	-É capaz de extraer e explicar información básica contida en mapas físicos referidos a España e Galiza. -Elabora esquemas/resumos/táboas relativos aos climas e paisaxes de España e Galiza.		
CA3.8 - Relacionar os cambios nos estilos de vida tradicional e contrastalos cos que son saudables e sustentables na contorna, a través de comportamentos respectuosos coa propia saúde, coa dos demais e cos outros seres vivos, tomando conciencia da importancia de promover o propio desenvolvemento persoal.	-Participa de xeito activo na elaboración dun traballo grupal sobre os principais impactos ambientais da acción humana en Galiza empregando fontes diversas.		

Lenda: IA: Instrumento de Avaliación, %: Peso orientativo; PE: Proba escrita, TI: Táboa de indicadores

Contidos
- Localización espacial: representación do espazo, orientación e escalas. Utilización de recursos dixitais e interpretación e elaboración de mapas, esquemas, imaxes e representacións gráficas. Tecnoloxías da información xeográfica (TIX). - Biodiversidade. Dinámicas e ameazas dos ecosistemas planetarios. Formas e procesos de modificación da superficie terrestre. A influencia humana na alteración dos ecosistemas no pasado e na actualidade. Conservación e mellora da contorna local e global. Riqueza e valor patrimonial de España e Galicia. - Tecnoloxías da información. Manexo e utilización de dispositivos, aplicacións informáticas e plataformas dixitais. Procura, tratamento da información e elaboración de coñecemento. Uso seguro das redes de comunicación. Lectura crítica de información. - Métodos básicos de investigación para a construción do coñecemento da Xeografía e a Historia. Metodoloxías do pensamento xeográfico e do pensamento histórico. - Conciencia ambiental. Respecto, protección e coidado dos seres vivos e do planeta.

4.1. Concrecións metodolóxicas

Para lograr os obxectivos establecidos na programación e unha adecuada adquisición das competencias propias da materia, cómpre que a actuación metodolóxica no preceso de ensino aprendizaxe da Xeografía e Historia sexa activa e participativa, favorecendo tanto o traballo individual (fomentando a capacidade de aprender por si mesmos) e cooperativo do alumnado (aprendizaxe entre iguais).

O obxectivo fundamental da ensinanza da Xeografía e Histoira é a consecución de aprendizaxes significativas: partindo dos contidos ("saberes") o alumnado deberá ser capaz de aplicar o aprendido á práctica (é dicir, debe "saber facer") e acadar as competencias propostas no currículo. O punto de arranque serán os coñecementos previos do alumnado (saberes aprendidos e experiencias vividas) para, a partir dos memos, fomentar que sexa capaz da aprender por si mesmo e aplicar o que aprendeu para detectar as repercusións que os fenómenos xeográficos e históricos tiveron no seu momento e teñen no presente. Dita progresión debe fomentar a participación activa dos rapaces e rapazas no proceso de ensino-aprendizaxe.

A organización dos saberes de xeografía e historia, a súa programación e secuenciación poden abordarse desde unha perspectiva cronolóxica ou máis transversal, en función dos obxectivos didácticos e as situacións de aprendizaxe propostas, incidindo na contextualización histórica e xeográfica desde un enfoque multicausal e desde unha perspectiva de estudo comparado. Para iso, pódense priorizar contidos e ir ao esencial para poder traballalos dun xeito operativo, práctico e comprensible.

Procuraremos contextualizar as aprendizaxes e conectalas cos problemas actuais e retos do presente, dende unha perspectiva interpretativa do tempo e comprensiva do espazo, xa que facilita dotar os contidos de funcionalidade, interese e utilidade para o alumnado e permite crear escenarios diversos nos que desenvolver iniciativas e proxectos en situacións reais para ir propiciando que vaian participando e comprometéndose coa contorna e a comunidade.

A metodoloxía empregada dependerá do tema a tratar e dos ritmos de aprendizaxe, pero con carácter xeral fuxiremos das clases exclusivamente expositivas, se ben teremos como base fundamental o libro de texto, a breve explicación na clase dos aspectos esenciais do tema a traballar e a realización de actividades diversas. Complementarase coa utilización da aula virtual como contedor de recursos TIC variados previamente seleccionados e organizados pola docente que servirán de apio ao traballo na aula e a partir dos cales se formularán tarefas de reforzo e ampliación.

Entre as actividades que facilitarán a asimilación dos contidos, a adquisición das destrezas propias da materia e a posta en práctica do tratado na aula están:
-Exposición ordenada do proceso histórico.
-Explicación básica dos trazos definitorios do contido a tratar.
-Elaboración de esquemas, resumos, táboas comparativas, eixos cronolóxicos, cadros sinópticos, mapas ou gráficas
-Lectura comprensiva de textos históricos, mapas históricos, táboas ou gráficos estatísticos ou obras de arte.
-Lectura e interpretación de imaxes.
-Dinámicas en gran grupo: tormenta de ideas, debates, asembleas, corrección conxunta de exercicios...
-Realización de pequenos traballos de investigación de xeito individual ou en pequeno grupo

Farase fincapé no uso de estratexias para traballar de xeito transversal a comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a competencia dixital, a creatividade, o espírito crítico...

Finalmente cómpre sinalar que se aplicarán criterios de flexibilidade para favorecer a inclusión de todo o alumnado, favorecer a súa motivación e fomentar a súa participación.

4.2. Materiais e recursos didácticos

Denominación
Libro de texto. Xeografía e Historia 1º ESO Obradoiro Santiallana. Proxecto construíndo mundos
Presentacións elaboradas pola profesora
Aula virtual do curso
Mapas, gráficos, textos, imaxes seleccionadas pola docente
Vídeos e ligazóns a páxinas web
Novelas históricas, novelas gráficas e cómics
Prensa

Os recursos didácticos empregados son múltiples e de diversa natureza.

A base fundamental será o libro de texto, que neste nivel educativo é un importante apoio para o alumnado xa que contén os contidos teóricos que se van traballar ao longo do curso e ofrece diversas actividades para desenvolver.

Empregarase ademais como material complementario:
-Presentacións elaboradas pola docente con resumos/esquemas e imaxes do tema a desenvolver.
-Aula virtual con recursos diversos (vídeos, ligazóns a páxinas web, actividades interactivas...) que serven de apoio e a partir dos cales se farán propostas de traballo.
-Lectura total ou parcial de novelas históricas, novelas gráficas e cómics (resultan atractivas para recrear feitos históricos)
-Visionado de películas históricas e documentais

O alumnado debe ter un caderno de traballo propio da materia onde plasmará os esquemas/resumos e as tarefas de xeito ordenado e ben presentado. Será unha mostra máis do seu traballo e un elemento a ter en conta de cara a valorar o seu progreso.

En resumo, empregaranse diferentes materiais didácticos (tanto tradicionais como TIC) coa finalidade de diversificar non só a metodoloxía didáctica senón tamén a aprendizaxe individual, en grupo e cooperativa.

5.1. Procedemento para a avaliación inicial

Ao comezo de curso realizarase unha proba diagnóstica inicial co fin de detectar o nivel de competencia e a capacidade do alumnado. Así mesmo permitirá valorar as súas diferenzas académicas para, en consecuencia, poder establecer as medidas oportunas de cara a atender á diversidade que atopamos na aula.
Dita avaliación inicial consistirá en exercicios orais e escritos de diferente índole. Por unha banda, farase unha proba escrita (de preguntas, de completar textos, de relacionar, de ordenar, etc.) na que se avaliarán contidos histórico-xeográficos correspondentes á etapa de primaria; pola outra banda, desenvolverase unha avaliación máis aberta e expositiva sobre diversos temas curriculares que permita coñecer as destrezas orais.

Así mesmo é preciso unha proba diagnóstica ao comezo de cada Unidade Didáctica coa finalidade de saber os coñecementos previos que ten o alumnado sobre o tema que se vai abordar para, a partir deles, seguir construíndo os seus saberes. Dita proba inicial realizarase axustándose a cada unidade, pero en liñas xerais consistirá na elaboración de cuestionarios, test, enunciados de verdadeiro falso, tormenta de ideas, entrevistas, asembleas, redaccións, visualización comentada de pequenos audiovisuais, pescudas....

Un dos obxectivos da avaliación inicial é a de ofrecer información sobre a predisposición do alumnado cara o tema que se vai traballar, permitindo concretar os contidos que suscitan maior interese ou que se descoñecen totalmente. Ademais dá pé a definir a didáctica e a metodoloxía para abordar a unidade.

Outro aspecto importante destas probas diagnósticas é que permiten detectar as confusións e incorreccións que os estudantes teñen sobre os contidos a tratar e que van precisar aclaración e rectificación, sendo idóneo plantexarlles que sexan eles/elas mesmos/as os que, por medio de pescudas, cheguen ás conclusións exactas.

Por último, puntualizar que estas probas iniciais non teñen por que se valoradas numericamente xa que non entran no cómputo de cálculo da cualificación do alumnado.

5.2. Criterios de cualificación e recuperación

Pesos dos instrumentos de avaliación por UD:

Unidade didáctica	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8	UD 9	UD 10
Peso UD/ Tipo Ins.	**10**	**10**	**10**	**10**	**10**	**10**	**10**	**10**	**10**	**10**
Proba escrita	70	70	70	70	70	70	70	70	70	70
Táboa de indicadores	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30

Unidade didáctica	Total
Peso UD/ Tipo Ins.	**100**
Proba escrita	**70**
Táboa de indicadores	**30**

Criterios de cualificación:

En cada U.D. o peso da cualificación recae maiormente nas probas escritas (70%). Os exames puntuaranse entre 1-10. Consistirán na contestación dunha serie de preguntas de diverso formato. Especificarase o valor de cada pregunta. As faltas de ortografía descontarán 0,10 puntos ata un máximo de 1 punto. En canto ás T.I. (30%) comprenderán todas as tarefas e aspectos procedimentais que se encomenden ao alumnado. Serán moi variadas. Para a corrección empregaranse rúbricas adaptadas a cada tarefa cuxos parámetros xerais son: excelente (10); avanzado (8-9), satisfactorio (6-7), básico (5), escaso (<5). Farase a media do valor dado ás diferentes categorías da correspondete rúbrica. Nelas figurará un apartado referido á actitude e implicación no traballo. A nota correspondente ás táboas de indicadores será a media obtida nas distintas tarefas realizadas. Así, os criterios de cualificación serán 70% probas escritas 30% outros indicadores

Nota avaliación= [(Media Ex. x 70)+ (Media rúbricas T.I.x30)] / 100. Aplicarase o seguinte redondeo: decimal superior a 5, redondeo á alza; inferior a 5, redondeo á baixa. A avaliación estará aprobada cando a cualificación sexa 5 ou superior. No caso de resultar unha avaliación negativa levarase a cabo un plan de recuperación.

Nota final do curso= [(Nota 1ª aval.) + (Nota 2ª aval.) + (Nota 3ª aval.] / 3. Considérase superada a materia se o resultado é igual ou superior a 5 puntos. Se non chega a 5 o alumnado terá que presentarse a unha proba extraordinaria en xuño.

Criterios de recuperación:

Haberá exames de recuperación parcial e, uns días antes da sesión de avaliación final do curso, celebrarase unha última proba de recuperación global para o alumnado que, logo de realizar as correspondentes recuperacións parciais, non obteña unha cualificación final igual ou superior a 5 puntos. As probas de recuperacion cualificaranse entre 1 e 10, especificando en cada pregunta o seu valor. As faltas de ortografía descontarán 0,10 puntos ata un máximo de 1 punto.

Nota da proba de recuperación corresponderase co 70% do valor da cualificación final da avaliación tal e como aparece especificado nos criterios de cualificación. A ela sumaráselle o 30% da nota das T.I. obtida na avaliación correspondente. Levarase a cabo un redondeo á alza cando o decimal sexa superior a 5 ou á baixa cando o decimal sexa menor de 5. Aprobarase a avaliación cando se obteña un 5 ou máis.

Na proba final global examinaranse todos os criterios de avaliación de todas as unidades didácticas impartidas no curso. A cualificación deberá ser superior a 5 (nunha escala de 1-10) para considerar a materia aprobada; en caso contrario quedaría pendente. Aplicarase o xa mencionado redondeo.

5.3. Procedemento de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes

As actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes organizaranse do seguinte xeito:
A Xefa de Departamento e a profesora que imparte o nivel de 1º da ESO, encargaranse do alumnado que teña a materia pendente. Levarán a cabo un seguimento desde o comezo do curso do mesmo en colaboración coa persoa que imparte a materia de Xeografía e Historia no curso no que que está matriculado dito alumnado.
Ao inicio de curso será convocado para explicarlle o plan de recuperación, o cal tamén será comunicado ás familias por escrito.
Ao longo do curso o alumnado será titorizado regularmente: atenderanse todas as súas dúbidas sobre a materia que entra nos exames e corrixiranse os cadernos de actividades que se teñan entregado co obxectivo de promover unha recuperación positiva. Estas actividades teñen como finalidade reforzar a adquisición de coñecementos e procedementos básicos da Xeografía e Historia non superados no curso anterior e motivar ao alumnado para que traballe a materia progresivamente en vez deixalo todo para o día antes do exame. Fixarase unha data concreta de entrega de cada cartafol de traballo, a cal será comunicada ao alumnado e ás súas familias coa suficiente antelación.
Realizaranse dúas probas escritas en dous momentos diferentes do curso que non coincidan co período de avaliación trimestral ordinaria correspondente ao nivel no que está matriculado o alumnado. As datas serán comunicadas tanto ao alumnado como ás súas familias con suficiente antelación. A modo orientativo, celebraranse no mes de xaneiro e a finais de abril-inicios de maio.
En virtude do dito, a cualificación suporá:
60% da nota acadada no exame escrito sobre as tarefas e exercicios que se lle entregaron nos cadernos de actividades e que previamente o alumnado tivo que preparar.
40% da nota acadada polo traballo realizado, cuxa cualificación está determinada polas rúbircas específicas e é o resultado da media de todas elas.
Polo tanto, a nota é o resultado de:
Nota da recuperación parcial= [(Nota do Exame x 60)+ (Nota do traballo x40)] / 100
A nota final de curso será o resultado de:
Nota final de curso: (Nota 1º exame + Nota 2º exame) / 2.
Considérase superada a materia cando se obteña unha puntuación igual ou superior a 5 puntos.
Aplicarase o redondeo tendo en conta que cando o decimal é superior a 5 o redondeo irá á alza e, pola contra, se é inferior, irá á baixa.
No caso de que o alumnado non recupere a materia logo de realizados ambos exames parciais, deberá presentarse a unha recuperación cando se lle indique. Consistirá nunha proba escrita en base ás preguntas preparadas nos cadernos de traballo e puntuada nunha escala de 1 a 10. Non terá que presentar o traballo se este xa foi entregado e valorado positivamente, en caso contrario, debe corrixilo e entregalo de novo.
No tocante á atención á diversidade, segundo o artigo 51 da Orde do 8 setembro 2021, establécese un plan de reforzo que será elaborado polo profesorado que imparte a materia que o alumnado teña pendente de superar, baixo as directrices do correspondente departamento didáctico e co coñecemento do profesorado titor, e terá como referentes os obxectivos da materia e a contribución á adquisición das competencias. Igualmente, será un plan que se adapte ás particularidades de cada alumna ou alumno destinatarios. O departamento didáctico velará pola realización do plan por parte dos estudantes receptores.
No presente curso escolar temos 7 alumnos/as coa materia pendente.

6. Medidas de atención á diversidade

Este apartado regúlase polo capítulo IV da Orde do 8 de setembro de 2021, pola que se desenvolve o Decreto 229/2011, do 7 de decembro, polo que se regula a atención á diversidade do alumnado dos centros docentes da Comunidade Autónoma de Galicia nos que se imparten as ensinanzas establecidas na Lei orgánica 2/2006, do 3 de maio, de educación.
No presente curso escolar en 1º da ESO, segundo indicacións do departamento de Orientación, contamos con 15 rapaces e rapazas con Necesidades de Atención Educativa (TDAH, Dislexia, TEA, AA.CC., Retraso Madurativo...) e outros 10 teñen Necesidade específica de apoio educativo (forman parte de agrupamentos flexibles nas materias de

Lingua Galega, Lingua Castelá e Matemáticas). Tendo en conta esta realidade, procurarase dar atención á diversidade, na medida que sexa posible e tendo en conta as elevadas ratios de alumnado.
Dedicaráselle especial atención a aquel alumnado que por distintas causas presenta maiores dificultades de aprendizaxe. Respectarase o seu ritmo de traballo e achegaráselle material adecuado. Así mesmo, tamén se procurará reforzar o traballo daquel alumnado que demostre capacidades cara un maior afondamento na análise de contidos. En consecuencia, as medidas de atención á diversidade desenvólvense en dous niveis:
1.-Para o alumnado con dificultades de aprendizaxe levarase a cabo un traballo de reforzo e recuperación cunha proposta de material de traballo adaptado para facerllo máis comprensible. Deste xeito o alumnado con dificultades pode decatarse dos seus logros e automotívase máis.
2.-Ao alumnado de altas capacidades proporcionaránselle tarefas de ampliación e afondamento que poden ir sendo cada vez máis complexas segundo as necesidades pero sempre terán un compoñente motivador para evitar que dito alumnado decaia no seu esforzo.
Xa que logo, implementaranse medidas de reforzo tanto para o alumnado avantaxado como para o que teña dificultades, de acordo coas súas necesidades concretas. En función destas, adaptaremos a metodoloxía (traballo cooperativo, reforzo individual...) de forma que a docente poida atender a ritmos, capacidades e niveis diferentes, favorecendo así que o alumnado acade un nivel mínimo nas súas capacidades lingüísticas e sociais. O material a empregar pode ser unha adaptación do libro de texto seleccionando contidos e tarefas, un caderno de traballo cos contidos adaptados elaborado pola propia docente co asesoramento do Departamento de Orientación e/ou a selección de recursos TIC accesibles a través da aula virtual da materia.
Dentro das medidas de atención á diversidade, o profesorado do Departamento porá especial coidado no tratamento a alumnado repetidor. Tratarase de reforzalo positivamente para evitar, de novo, o seu fracaso escolar, o absentismo ou abandono. Facilitará a súa integración na aula e adoptará medidas de reforzo no caso de que sexan necesarias. Será fundamental unha comunicación e coordinación máis intensa cos/coas titores/as e coas familias, dándolles puntual información do seu desenvolvemento (asistencia, participación na aula, resultados das probas...).
En canto ao alumnado con diagnóstico TDAH, significativamente numeroso nas aulas de 1º da ESO no presente curso escolar, con carácter xeral, procurarase:
-Situalo na primeira fila da aula a fin de reducir as posibilidades de que outros estímulos distraian a súa actividade.
-Asegurar a comprensión das explicacións ou das instrucións para realizar as tarefas mediante unha rutina tendente a unha explicación o máis clara posible.
-Adaptar o tempo para a realización de tarefas na aula, dada a relativa lentitude na execución de tarefas propias do curso no que se atopa.
-Adaptar a cantidade e complexidade das tarefas a realizar na aula ou na casa.
-Adaptar os criterios de calidade da execución de tarefas.
-Facilitar estratexias atencionais para realizar as tarefas.
-Priorizar os obxectivos fundamentais a adquirir. Para favorecer o progreso deste tipo de alumnado con TDAH incidirase nunha serie de obxectivos fundamentais escollidos que deben seren acadados e consolidados, renunciando se fora necesario aos demais.
-Cambiar a temporalización de logro de obxectivos. Dar máis tempo para alcanzar os obxectivos.
-Simplificar os obxectivos sempre que sexa posible para facilitar a súa consecución.
-Desglosar os obxectivos en metas intermedias. Sempre que sexa posible reducirase a complexidade dun obxectivo dividíndoo en partes, sobre todo cando se trata de obxectivos máis complexos, pola necesidade deste alumnado de dirixir a atención.
-Realizar unha avaliación diferente. Hai que considerar a súa lentitude tanto de procesamento cognitivo como de execución motriz, o que puidera facer difícil abordar determinadas cuestións de aplicación de coñecementos e rematar as tarefas de avaliación no tempo normativo, polo que, de ser necesario, adecuaranse as probas á realidade do alumno con TDAH. Neste sentido poderase:
-Reducir a cantidade de preguntas e/ou modificar a formulación das mesmas.
-Proporcionar instrucións e advertencias atencionais. Tratarase de expoñer o máis claro e preciso posible as cuestións de
exame, incluíndo aclaracións que fagan de guía atencional para este alumnado.

7.1. Concreción dos elementos transversais

	UD 1	UD 2	UD 3	UD 4	UD 5	UD 6	UD 7	UD 8
ET.1 - Educación cívico-social	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.2 - Educación ambiental							X	X
ET.3 - Educación para a igualdade		X	X	X	X			
ET.4 - Emprendemento								
ET.5 - Comprensión lectora, oral e escrita	X	X	X	X	X	X	X	X
ET.6 - Obxectivos do Desenvolvemento Sostible							X	X
ET.7 - Educación para a paz		X	X	X	X	X		
ET.8 - Educación para o consumidor								X

	UD 9	UD 10
ET.1 - Educación cívico-social	X	X
ET.2 - Educación ambiental	X	X
ET.3 - Educación para a igualdade		
ET.4 - Emprendemento	X	X
ET.5 - Comprensión lectora, oral e escrita	X	X
ET.6 - Obxectivos do Desenvolvemento Sostible	X	X
ET.7 - Educación para a paz		
ET.8 - Educación para o consumidor	X	X

Observacións:

Serán traballados todos os elementos transversais, en especial a comprensión lectora e a expresión oral e escrita pois o alumnado vai ter que ler en diferentes formatos e redactar resumos, opinións, textos, comentarios xeográficos e históricos, etc.
Así mesmo, a comunicación audiovisual dun xeito responsable será aproveitada en todas as unidades pois servirán de apoio á práctica docente.
O resto dos elementos transversais tamén serán abordados en maior ou menor medida en case todas as unidades. No tocante á comunicación terá un maior peso nas unidades que promovan o debate.
O emprendemento tamén se considera importante por canto se pretende que o alumnado realice propostas e promova unha actitude proactiva e participativa.
Importante na materia de Xeografía e Historia é a Educación cívica e constitucional que tamén será un tema que pode retomarse en todas as unidades non só como tema a dar senón tamén como actitude do alumnado na aula de respecto, tolerancia nos traballos, debates, etc.

7.2. Actividades complementarias

Actividade	Descrición	1º trim.	2º trim.	3º trim.
Visitas a exposicións de interese didáctico	Complementaria	X	X	X
Visitas a museos: Santo Antón na Coruña, Museo Provincial de Lugo, Museo Provincial de Pontevedra...	Complementaria		X	
Visitas a xacementos arqueolóxicos megalíticos: p.ex. Campo Lameiro, Dombate, Axeitos...	Complementaria	X	X	
Visitas a xacementos castrexos relevantes: p.ex.Baroña, San Cibrán de Las, Viladonga, Borneiro...	Complementaria	X	X	
Roteiro polo Lugo romano/Aquis Querquennis/Via Nova Vespasina	Complementaria		X	X
Charlas de interese didáctico	Complementaria	X	X	X
Proxección de documentais ou filmes	Complementaria	X	X	X
Excursión a algún parque natural: p.ex. Fragas do Eume, complexo dunar Corrubedo-lagoa Carregal-Vixán	Complementaria			X
Visita a Meteogalicia	Complementaria			X
Asistencia a representacións teatrais	Complementaria	X	X	X
Visita ao planetario de A Coruña	Complementaria			X
Calquera outra actividade na que se desenvolvan aspectos relacionados coa materia	Complementaria	X	X	X

Observacións:

Todas as actividades complementarias axudan a potenciar a motivación, a comprensión e a aprendizaxe do alumnado así como a saír da rutina.
Permiten afondar nos contidos do currículo e comprobar a súa aplicación real .
A nivel persoal, facilitan a socialización do alumnado, desenvolver a súa creatividade e descubrir as súas habilidades fóra do ámbito escolar.
Agora ben, é preciso que estas sexan escollidas adecuadamente, resulten motivadoras e se adapten ao nivel de comprensión do alumnado.

Establécense tres fases para a preparación e desenvolvemento destas actividades:

-Unha primeira fase previa que consiste na preparación do alumnado de cara á actividade:. dáselle información do tema e propóñense tarefas para desenvolver durante a actividade.
-Unha segunda fase ou fase central consistente na actividade propiamente dita durante a cal o alumnado deberá coller datos e información.
-Xa na aula, unha terceira fase de feed-back para comprobar o resultado da experiencia.

8.1. Procedemento para avaliar o proceso do ensino e a practica docente cos seus indicadores de logro

Indicadores de logro
Adecuación da programación didáctica e da súa propia planificación ao longo do curso académico
Demostra coñecemento da materia
Planifica as sesións lectivas
Ensina e avalía en función dos criterios da programación
Aplica criterios de avaliación coñecidos e claros
Os obxectivos didácticos están ben formulados
A selección e temporalización dos contidos e actividades foi axustada
Os criterios de avaliación e cualificación foron claros
A temporalización foi axeitada
Os criterios de cualificación foron claros e axustados
Metodoloxía empregada
Emprega variedade de recursos
Explica con claridade
É ordenada nas explicacións
Resolve dúbidas
Revisa a realización de tarefas propostas
Ofrece oportunidades de recuperación
Realizouse avaliación inicial

Organización xeral da aula e o aproveitamento dos recursos
Sabe dirixir as clases
Medidas de atención á diversidade
Valora o esforzo
Os contidos e actividades relacionáronse cos intereses do alumnado
As actividades foron variadas e motivadoras
Empregáronse diferentes instrumentos de avaliación
Clima de traballo na aula
Crea ambiente de aprendizaxe
Motiva ao alumnado
Outros
Cumpre co horario de clase
Valoración xeral da materia

Descrición:

O profesorado debe someterse á avaliación do seu proceso de ensino e práctica docente.

A avaliación da práctica docente realizarase por medio de enquisas e rúbricas que conteñen unha escala de valoración e que xiran entorno a "sabe", "sabe ser", "sabe facer que" e "sabe como facer", é dicir, sobre coñecementos, motivación, metodoloxía, avaliación, puntualidade e xestión da aula. Este cuestionario será proporcionado ao alumnado ao final de cada avaliación ou ao remate do curso. O balance dos resultados vai permitir reconsiderar determinadas actuacións e reformular a programación e a metodoloxía.

Igual de importante é avaliar o proceso do ensino, para o cal disporase dun cuestionario de autoavaliación cos indicadores de logro puntuables nunha escala de 1 a 10. O cuestionario versará sobre a programación (obxectivos, contidos e temporalización, criterios de avaliación), sobre o desenvolvemento da programación (contidos, actividades, distribución do tempo, recursos..) e sobre a avaliación (se houbo avaliación inicial, instrumentos axeitados, criterios de cualificación xustos...)

8.2. Procedemento de seguimento, avaliación e propostas de mellora

O profesorado realizará de xeito continuo o seguimento da programación atendendo á súa temporalización, criterios establecidos de avaliación, contidos a impartir, metodoloxía, etc. Todo isto coa finalidade de ir axustando e incluso modificando aqueles aspectos didácticos que crea convenientes para que dita programación resulte máis real, aplicable e operativa.

Farase un seguimento da programación e da práctica docente a través da aplicación Proens e este realizarase por avaliación trimestral recolléndose datos sobre a temporalización, os axustes dos Criterios de Avaliación, os instrumentos de avaliación, a ponderación dos mesmos, etc.. Todos estes datos xunto cos referidos a contidos, metodoloxía, avaliación, etc., serán valorados indicando as posibles razóns das dificultades do desenvolvemento da programación (polo clima da aula, recursos, diversidade de alumnado, etc.) e toda esta información recollerase nas actas do departamento.

Para a avaliación do proceso de ensino, empregaranse os indicadores de logro recollidos na programación para ver se

efectivamente se están cumprindo.

Finalmente, nas memorias de final de curso aparecerán recollidas as propostas de mellora se fosen necesarias para poñer en práctica nos cursos sucesivos procurando ir axustándoa ao máximo á realidade e á temporalidade.

9. Outros apartados